

TANTERV

PSZICHOPEDAGÓGIAI FELMÉRÉS ÉS TANÁCSADÁS, PSZICHODIAGNÓZIS

Speciális oktatás
Előkészítő – IV. osztály
Súlyos, nagyon súlyos és/vagy halmozott értelmi
akadályozottság

2019

Általános bemutatás

Pszichodiagnózis a személy lelki, kognitív, viselkedésbeli és attitűdbeli és egyben a személyiségének teljes-körű tudományos megismerése.

A speciális oktatási egységekben a pszichodiagnosztika célja az oktatási-nevelési és terápiás folyamat optimalizálása:

- a tanuló iskolai követelményekhez való alkalmazkodási lehetőségének felmérése
- meghatározni a nevelési lehetőségek adoptálásának mértékét a tanuló sajátosságaihoz

Másrészt a pszichodiagnosztika, egy fontos szakasza az iskolai és pályaorientációs tevékenységeknek, mely a tanuló képesség profilját és elképzeléseit igyekszik megfeleltetni a foglalkozási és a szakmai követelményekkel, úgy hogy a tanuló a legnagyobb sikereket érjen el.

Iskolai tanácsadás, a tanulóknak és az oktatásban részvevő más személyek (tanárok, osztályfőnökök, igazgatók, szülők, közösség tagjai, helyi képviselők) pszichopedagógiai támogatási folyamatát jelenti. A tanácsadásnak pro-aktív szerepe van, feltételezi a tanulók személyes és nevelési krízishelyzeteinek megelőzését.

Az iskolai tanácsadás gerincét egy hármas egység alkotja a tanuló-család-iskola, a hatékony oktatás és a tanuló optimális fejlődésének érdekében.

Ennek alapján az iskolai tanácsadás meghatározó tulajdonságai:

- egy fejlődési folyamat
- proaktív és megelőző szerepe van
- optimalizálja a tanuló- iskola kapcsolatát
- a tanácsadásban részesült tanuló különböző problémáit tárgyalja (személyes, nevelési, társas, iskolai és pályaorientációs)

Az iskolai tanácsadási folyamat szerepe:

- a tanácsadásban részesült személy értékelése/felmérése
- a tanácsadásban résztvevők, szisztematikus irányítása
- oktatási-nevelési kapcsolatok javítása (tanár-diák, diák-diák, iskola-család, diák-szülő)
- a tanulók képességeinek fejlesztése emocionális és érzelmi-motivációs folyamatainak kezelésére
- a lehetséges vagy meglévő konfliktusok megelőzése és megoldása
- iskolai és szakmai tájékoztatások és orientálások

A súlyos, nagyon súlyos és/vagy halmozottan sérült értelmi fogyatékos tanulók esetében, a tanácsadás célja a tanulók létező potenciáljainak megismerése a legközelebbi fejlesztési zóna meghatározása, az egyénre szabott stratégiák azonosítása érdekében, mely célja a társadalmi körülmények között megfelelő adaptív viselkedés kialakítása, az optimális integráció érdekében.

A Pszichopedagógiai értékelés és tanácsadás, pszichodiagnózis program, a speciális iskola elemi és gimnázium osztályaiban tanuló súlyos és nagyon súlyos és/vagy halmozottan sérült értelmi fogyatékos számára szánt tantervi ajánlat, mely a következő struktúrát követi:

- Általános bemutatás
- Általános kompetenciák
- Sajátos kompetenciák
- Tanulási tartalmak
- Módszertani ajánlások

A *Pszichopedagógiai értékelés és tanácsadás, pszichodiagnózis* tantárgya a *Specifikus és kompenzációs terápiák* műveltségi területéhez tartozik, mely a *Speciális iskola elemi és gimnáziumi oktatás súlyos és nagyon súlyos és/ vagy halmozottan sérült értelmi fogyatékosok kerettantervének* része (9. Melléklet 3622-18.05.2018 határozat alapján, engedélyezett óvodai, elemi, gimnáziumi osztályok kerettanterve), heti 1 óraszámmal/osztály van benne a pszichopedagógus tanár órakötelezettségben.

A felmérés, diagnosztika vagy a tanácsadás típusa és gyakoriságát a heti keretprogramban, a pszichopedagógus tanár által, a tanuló életkori és fejlődési sajátosságait figyelembe véve vannak meghatározva, melyek az egyéni fejlesztési tervekben vannak megfogalmazva.

A *Pszichopedagógiai felmérés és tanácsadás, pszichodiagnózis* tantárgy keretében folytatott tevékenységek, szakkabinetekben vagy osztályokban, 15-45 perces üléseken, egyéni vagy kiscsoportos (2-3 tanuló) foglalkozásokat jelentenek, a gyógypedagógus vagy a nevelő tanárral közösen.

A programban megfogalmazott tevékenységeknek gyakorlati és terápiás jellege van, melynek célja az interperszonális kompetenciák kialakítása és az érzelmek, emóciók kezelése, az egészséges életstílus elsajátítása, szakmai pálya megtervezése stb., lehetővé téve az értelmi fogyatékos tanuló alkalmazkodási képességének fejlesztését/alakítását, hogy a közösség hasznos tagjává váljon.

A célok megfelelnek a 2014-2020 megfogalmazott nemzetközi stratégiának, azaz a fogyatékos személyek társadalmi inklúziójára vonatkozó célkitűzéseknek, valamint 2010-2020-as, a fogyatékos személyek európai stratégiájának, mely értékesíti *Az európai Unió alapvető emberi jogaira vonatkozó könyvet, UE működését, és a fogyatékos személyek jogaira vonatkozó nemzetközi egyezményt.*

A programban, az általános és sajátos kompetenciák kialakításának célja, a személyiség alakítása, hogy a személy aktívan vegyen részt a családban, és a szakmai-szociális csoportban.

A *Pszichopedagógiai felmérés és tanácsadás, pszichodiagnózis* program kidolgozásakor figyelembe vették:

- a tanterv megfeleltetése a speciális iskolarendszernek és a társadalomnak, és egyben a súlyos és nagyon súlyos és/vagy a halmozottan sérült értelmi fogyatékos tanulók fejlődési sajátosságaihoz, melynek célja az életre való felkészítés és a szocio-profeszionalis integráció facilitálása
- a tanulók egyéni, életkori és fejlődési igényeinek függvényében a felmérés/diagnózis és tanácsadási tevékenység arányának kiegyensúlyozása
- a tanterv rugalmassá tétele, kivitelezésével és alkalmazásával lehetővé téve a tanulók differenciált oktatását
- a tanterv folyamatossága, mely biztosítja az iskolai ciklusok optimális átlépését
- tartalmak szerveződési kritériumainak diverzifikálása, a tanulók fejlettségi szintjeinek megfelelően
- a tantervi tevékenységek összhangba helyezése az oktatási elvekkel
- tanterv hasznossága (tanár-tanuló-család-közösség számára).

Figyelembe véve a súlyos, nagyon súlyos és/vagy halmozottan sérült értelmi fogyatékos tanulók egyéni sajátosságait, a diagnózisuk összetettségét, a viselkedésük megnyilvánulásának sokszínűségét stb., az elemi oktatás programjában megjelenő tanulási tevékenységek kiterjeszthetők az teljes oktatási ciklusokra, mivel vannak olyan esetek amikor a tanulónál nem alakíthatóak ki a gimnáziumi szinten megfogalmazott/ajánlott kompetenciák.

Másrészt a *Pszichopedagógiai felmérés és tanácsadás, pszichodiagnózis* tantárgy, ahogy azt a neve is mutatja, két nagy terület összekapcsolódása: egyrészt a felmérés és diagnózis amely a tanuló összetett megismerését teszi lehetővé, másrészt a tanácsadás amely formatív és terápiás jellegű, mely alátámasztja a tantárgy illeszkedik a *Specifikus és kompenzációs terápiák* területhez.

A program két modul köré szerveződik:

- I. Felmérés és pszichodiagnózis- célok, módszerek, felmérési eszközök.
- II. Pszichopedagógiai tanácsadás – általános és sajátos kompetenciák, tanulási tevékenységek és tartalmak.

I. FELMÉRÉS ÉS PSZICHODIAGNÓZIS- CÉLOK, MÓDSZEREK, FELMÉRÉSI ESZKÖZÖK

Figyelembe véve, hogy a pszichopedagógia felmérésnek és pszichodiagnózisnak nem célja a kompetenciák kialakítása, hanem a fogyatékos tanulók komplex értékelése, a pszichopedagógiai profil megfogalmazásának érdekében, így a *Felmérési és pszichodiagnosztikai* modulban, nem a tanulási tevékenységek kerülnek bemutatásra, hanem az értékelés/felmérés céljai, és eszközei.

A pszichopedagógiai értékelések és a pszichodiagnózis **célja**:

- A súlyos, nagyon súlyos és/vagy halmozottan sérült értelmi fogyatékos tanulók tevékenységeinek és lelki folyamatainak, személyiségének felmérése.
- A tanulók közti társas kapcsolat megismerése.

A pszichopedagógus a pszichopedagógiai felmérések és a pszichodiagnózis során különböző **felmérési és az eredmények értelmezésére alkalmazott módszerek** közül választhat, mely közül megemlíthető:

1. *A viselkedés és a tevékenység elemzése, a tanuló megismerésére szolgáló információk gyűjtésének módszerei*
 - A tanuló viselkedésének megfigyelési módszere
 - A társadalmi integrációs folyamat elemzésének módszere a tanuló szempontjából.
2. *A tanulóval, családdal, tanárokkal való együttműködve a tanuló megismeréséhez szükséges információk gyűjtésének módszerei:*
 - Anamnézis,
 - Önéletrajz,
 - Önjellemzés,
 - Beszélgetés,
 - Kérdőív,
 - Elemzés
3. *A szociális csoport által nyert lényeges információk gyűjtésének módszerei, a tanuló megismerése végett.*
 - Szociális ankét
 - Szociometria (technikák, tesztek).
4. *Kísérlet útján nyert szükséges információk megszerzésének módszerei, a tanuló megismerése végett:*
 - A mindennapi, familiáris közegben folytatott kísérletek
 - Laboratóriumi körülmények között folytatott kísérletek (pszichológiai tesztek alkalmazás)
5. *Adatfeldolgozási módszerek, a tanuló megismerését célzó tevékenységek keretében:*
 - Értelmezés
 - Biografikus
 - statisztikai
 - Inter-korrelációs.
6. *A szükséges információ értékesítését célzó módszerek, a tanuló megismerését célzó tevékenységek során*
 - Szabad jellemzés
 - Személyes iratok
 - Szemléltetés módszere (pszichopedagógiai profil, osztály profilja/ szociogram).

A bemutatott *módszereknek, rugalmas jellegük van*, a pszichopedagógus tanár, a súlyos, nagyon súlyos és/vagy halmozottan sérült értelmi fogyatékos tanuló egyéni sajátosságainak függvényében választhatja ki.

A pszichopedagógus tanár által használt *nyelvezet* elérhető kell legyen a tanuló számára, figyelembe véve életkorát és fejlettségi szintjét. A *pozitív affektív klíma* kialakítása, egy alapfeltétele a gyerekekkel való hatékony kommunikációnak.

A pszichopedagógia felmérés és pszichodiagnózis mint tevékenység a kabinetekben zajlik, de a tanuló viselkedésének megfigyelése a tanórákon, iskolán kívüli tevékenységeken lényeges elemét képezi a megismerési folyamatnak, információkat nyújthat a kapcsolatteremtési képességeit illetően, a tevékenységekben való bevonódására- és a viselkedésére vonatkozóan is stb.

A pszichopedagógiai felmérések és a pszichodiagnózis egyénileg vagy csoportos formában szervezhető.

Lényeges e tevékenység elveinek betartása:

- Titoktartási kötelezettség
- Az individuum/egyén tisztelete
- Őszinteség elvének betartása
- Megoldások megtárgyalása és a tanácsadásban bevont személyek döntéseinek tiszteletbetartása
- Multidiszciplináris csapat szolgáltatásainak biztosítás (gyógypedagógus tanár, tanár-nevelő, orvos, szociális munkás).

A pszichopedagógia értékelés és pszichodiagnózis végső terméke a *A pszichopedagógiai űrlap* kitöltése, mely a tanuló felmérés eredményeit és a tevékenységi ajánlásokat tartalmaz. Ezt csak a tanácsadási programban bevett tanulók esetében töltik ki.

Az alábbiakban bemutatásra kerül, a különböző tulajdonságok, folyamatok és lelki funkciók felmérésére szolgáló tevékenységeket tartalmaz, példázva az alkalmazható eszközöket:

Vizsgált területek/tulajdonságok	Tevékenységi tartalmak	Példák az alkalmazott felmérési eszközökre
Pszichomotricitás	▪ Általános motorikus szerveződés és dinamika: → koordináció → szemkéz-koordináció → kézügyesség → fizikai képességek → erő – sebesség – mozgás pontossága ▪ Testséma szerveződés ▪ Kéz-dominancia ▪ Lateralitás	• Pszichomotrikus próbák (Ozeretki-Guillman) • Tapping, pontozást, összerakást, bontást stb. célzó próbák. • Lateralitás és dominancia vizsgálatok (Harris, Piaget-Head)
Érzékelési - perceptuális folyamatok	▪ Érzékelési folyamatok → vizuális → auditív → motoros → taktilis-kinesztétikus	• Érzékelési diszkriminációs képességek felmérésére alkalmazott próbák

	▪ Alapvető motorikus struktúrák: → színek észlelése → formák észlelése → tér-időbeli észlelés → észlelési képességek: ○ helyzet ○ irány ○ perceptuális állandóság ○ alak-háttér viszonya → perceptuo-motoros koordináció	• Piaget-Head teszt csomag • Bender Santucci próba
Értelmi képességek	▪ Értelmi képességek fejlettségének meghatározása	• Matricile Progresive Raven Progressziv Matricák teszt (standard és színes)
	▪ Gondolkodás műveleti szintjének meghatározása → gondolkodási műveletek → fejlődési szintek	• Piaget féle próbák • Megértést, ok-okozati viszonyok felismerése, fogalmi gondolkodás szintjének meghatározását célzó próbák
Emlékezet	▪ Emlékezet funkcionalitása: → érzékszervek alapján: vizuális, auditív, taktilis-kinesztétikus → verbális, számszerű, hétköznapi, képzeletbeli, cselekvési és asszociatív ingereket alkalmazva → spontán –akaratlagos emlékezet → mechanikus-logikus emlékezet → terjedelem, fidelitás, tárolás, felejtés	• Auditív és vizuális memória próbák, Rey próba • Memória terjedelmet vizsgáló próbák – 10 szó elsajátítása • Elbeszélés • Szavak, képek, gesztusok, kifejezések, tevékenységek felelevenítése • Memória próbák
Beszéd	▪ A beszéd mint kognitív funkció fejlettsége: → aktív-passzív szókincs fejlettségi szintje → a beszéd fonetikai jellege → kifejezőképessége/készség → beszédzavarok (írott/hangos) → nonverbális kommunikáció → integráló és szimbolizációs funkció: fogalmak, műveletek iskolai fogalmakkal → rábeszélő és kifejező funkció	• Szókincs próbák (passzív – aktív) • Nyelvi kompetenciákat mérő skálák • Intelligencia tesztek verbális és non-verbális próbái (fogalmak, műveletek empirikus fogalmakkal)
Figyelem	▪ A spontán és az akaratlagos figyelem fejlettségi szintje:	• Figyelem koncentrációs

	→ megfigyelés → összpontosítás → megosztottság ▪ Az analízátorok szerinti osztályozása a figyelem típusainak → vizuális, → auditív → asszociatív ▪ Jelentősebb összpontosítási zavarok és nehézségek	próbák (Toulouse Píeron) • Figyelem megosztottságát mérő próbák (Praga) • Akaratlagos figyelmet mérő próbák (Ház módszer) • Akaratlagos gátlás próbája • Pontok próbája • Tapping próba • Labirintus
Temperamentum	▪ Temperamentum típus meghatározása	• Temperamentum meghatározását célzó próbák • Eysenck kérdőív
Érzelmek	▪ Emocionális ingerlékenység, érzések és reakciók rendszere ▪ Érzelmi átélések szervezetségi szintje: → Pozitív-negatív érzelmi megnyilvánulások → hangulati stabilitás → érték-orientációs magatartás ▪ Érzelmi élet zavarai	• Személyiség felmérését célzó kérdőívek • Dűss mesék
Jellem	▪ Én-kép kialakulás ▪ Önismeret ▪ Viselkedésben megjelenő jellembeli tulajdonságok ▪ Érték-kritériumok alkalmazása, használata	• Projektív próbák (ember, ház, fa, szabad rajz) • Helyzetjelenetek • Mondat kiegészítések
Szociális érettség	▪ A személyes és szociális önállóság fejlettségének szintje: → önkiszolgálási készségek, → társkapcsolatok → elsajátított ismeretek → szociális kommunikáció → tevékenységek	• Szociális érettséget mérő skála • Alkalmazkodási készséget mérő skála • Szociometria, szociogram
Tanulási potenciál	▪ Tanulási potenciál megállapítása	• A beszéd elsajátítás nehézségét vizsgáló próbák • Általános ismereteket mérő próbák • Tantervi kompetenciákat mérő értékelő skálák

		• Írást és olvasást megalapozó készségeket és nyelvi kompetenciákat mérő próbák • Matematikai kompetenciákat mérő próbák
--	--	---

II. PSZICHOPEDAGÓGIAI TANÁCSADÁS

Általános kompetenciák

- 1. Önismeret iránti érdeklődés és önmagunkkal szembeni pozitív hozzáállás**
- 2. Ismerős személyekkel megfelelő személyközi kapcsolattartás**
- 3. Egészséges életmódhoz szükséges képességek gyakorlása**

Előkészítő – IV. osztály

Sajátos kompetenciák és példák tanulási tevékenységekre

1. Önismeret iránti érdeklődés és önmagunkkal szembeni pozitív hozzáállás

Előkészítő – IV. osztály
1.1. Testtudat kialakítása különböző érzékelések, a testrészek és azok szerepének azonosításával - gyakorlatok a saját és a kollégák, bábok testrészeinek azonosítása, megnevezése, tükörben, képen, rajzokon, maketteken; - gyakorlatok a testrészek mozgatására különböző utasításokat követve ; - gyakorlatok a különböző testrészek alapvető szerepének azonosítására (hallás, látás, mozgás, szaglás, ízlelés, tapintás); - gyakorlatok a belső szervek helyzetének meghatározására; - gyakorlatok a fájdalom, éhség, szomj, hideg, meleg érzetek azonosítására és megnevezésére; - gyakorlatok a belső szervek szerepének azonosítására; - didaktikai játékok a test és érzékelés fogalmainak kialakítására képek alapján.
1.2. Különbségek és hasonlóságok felismerése társainkkal való összehasonlítások során - tematikus beszélgetések az emberek közti különbségeket és hasonlóságokat illetően; - a kéz körvonalának és személyes jeleknek a lerajzolása; - mérési gyakorlatok (nagyság, súly) és személy fizikai tulajdonságaival kapcsolatos feladatlapok megoldása; - gyakorlatok a hasonlóságok és különbségek azonosítására az egyén és a mesebeli vagy a valós élet szereplői között; - gyakorlatok a személyek neveinek azonosítására és használatára vonatkozóan (saját név, családtagok nevei, kollégák és barátok neve stb.); - feladatlapok megoldása a hasonlóságok és különbségek azonosítására (ön maga – mások); - napló készítése a családban szereplő személyek képeivel; - posztterek készítése az emberek közti különbségek szemléltetésére; - gyakorlatok a fiúk-lányok közti különbségek és hasonlóságok (komplementer) azonosítására; - szerepjátékok a szereplők jellemzésére; - játékok ön és társismeret céljából.

2. Ismerős személyekkel megfelelő személyközi kapcsolattartás

Előkészítő – IV. osztály
2.1. Érzelmek megfelelő kifejezése, ismert gyerekekkel, felnőttekkel történő interakciók során - gyakorlatok szenzoriális ingerlésekhez társuló emocionális átélések azonosítására; - gyakorlatok az önszabályozási folyamatok gyakorlására a motoros reakciók esetén; - gyakorlatok a különböző emóciók és érzelmek azonosítására képeken, szövegekben, filmekben, videoklipekben; - gyakorlatok a különböző emóciók és érzelmek felismerésére vagy kifejezésére a mimika és gesztusok által; - különböző érzelmi állapotok kifejezése, rajzok, agyag, gyurma modellezés, kollázsok stb készítésével; - beszélgetések egy adott/elemzett helyzethez kapcsolódó személyes érzelmi állapotokat illetően; - filmek vetítése a szereplők megfelelő és a nem megfelelő érzelmi reakcióinak azonosítására; - szerepjátékok különböző konkrét helyzetekre adott emocionális reakciók kifejezésére;

- gyakorlatok az agresszív (külső-belső) viselkedés megelőzésére.
2.2. A csoportban betöltött sajátos szerepek teljesítésével, az iskolai tevékenységekhez kötődő megfelelő attitűd kifejezése - gyakorlatok a betöltött szerepek azonosításával, önmaguk bemutatására; - gyakorlatok a társak és más ismerősök által betöltött szerepek azonosítására; - játékok az iskolai tevékenységek iránti érdeklődés felkeltésére (perceptuo-motoros játékok, szimbolizációs és szabályjátékok stb.); - játékok a különböző társadalmi szerepek gyakorlására; - szabályok megbeszélése: az osztályban, az iskolában és a családban; - az osztályban és a családban végzett tevékenységek gyakorlása.
2.3. Az emberek és személyközi kapcsolatok iránti érdeklődés kinyilvánítása - együttműködésen alapuló játékok; - irányított beszélgetések a barátságról: barátságot kötni és barátokat megtartani; - személyes életesemények elmesélése; - mások iránti tisztelet adás és gondoskodással kapcsolatos beszélgetése - gyakorlatok a viselkedési szabályok kiemelésére a kapcsolatokban - együttműködés és segítség nyújtás gyakorlása.

3. Egészséges életmódhoz szükséges képességek gyakorlása

Előkészítő – IV. osztály
3.1. Az ismerős helyzetekben a helyes és helytelen viselkedési formák azonosítása - szólista készítése amely a helyes és udvarias viselkedésekre utal; - köszönés gyakorlása, napszak és személy függvényében; - udvariassági szabályok gyakorlása; - viselkedési normák megbeszélése ismerős helyzetekben; - gyakorlatok a helyes és helytelen viselkedés azonosítására (különböző csoportokon belül ahova tartozik); - példák megfogalmazása helyes és helytelen cselekedetekre, a tanuló személyes tapasztalataiból merítve; - filmek levetítése, mely szemlélteti a helyes és helytelen viselkedést; - szerepjátékok, melyekben bemutatásra kerülnek a különböző viselkedési formák.
3.2. Kockázati helyzetek és ahhoz társítható helyes viselkedés azonosítása - irányított beszélgetések a napi személyes higiéniai szokásokról és azok fontosságáról a személyes egészség szempontjából - a higiéniai kapcsolatos játékok; - egyszerű kísérletek a személyes higiénia szempontjából; - gyakorlatok a gyakran előforduló betegségek felismerésére a tünetek alapján; - játékok egészség és betegség közti különbségekre szimulálására; - <i>gyakorlatok a kockázatos helyzetek felismerésére a közvetlen környezetben;</i> - gyakorlatok a friss/romlott élelmiszerek felismerésére (szín, szag, kinézet alapján) és szabatossági idejének meghatározására; - gyakorlatok az egészséges ételek azonosításának érdekében; - gyakorlatok a szervezet számára toxikus és káros anyagok felismerésére; - gyakorlatok a betegségek megelőzését célzó ismeretek kialakítására; - gyakorlatok a balesetek megelőzését célzó ismeretek kialakítására; - gyakorlatok az időbeosztás kialakítására (aktív állapot – pihenés); - szerepjátékok: orvosi vizsgálatok.

Tartalmak

Tartalmi területek	Előkészítő – IV. osztály
Önismeret	Az emberi test → emberi test tulajdonságai → testrészek → funkciói → testséma részei Önazonosság → a vezeték és a keresztnév fontossága → a családi név és a keresztnév közti különbség Hasonlóságok és különbségek másokhoz viszonyítva → fizikai tulajdonságok → érdeklődési kör → viselkedés
Érzelmi fejlődés	Az érzelmek kezelése - alapérzelmek kifejezése - mások érzéseinek megértése és tiszteletben tartása - az önkontroll fontossága - az önkontroll mechanizmusai
Szociális szerepek	Csoporton belüli szerepek és felelősség: - a közvetlen környezetben lévő személyek szociális szerepeinek azonosítása - különböző tevékenységi körökhöz tartozó szerepek felismerése - saját szerepeink azonosítása - szerepek gyakorlása - a csoport életében való részvétel
Személy-közi kapcsolatok	Csoporton belüli kapcsolatok - Családon belüli kapcsolatok - Iskolai csoportokon belüli kapcsolatok - Közösségi kapcsolatok
Erkölcsei-állampolgári viselkedés és normák	Viselkedési formák → Helyes viselkedés → Helytelen viselkedés Viselkedési szabályok, másokkal való kapcsolattartás esetén
Egészséges életmód	Napi személyes higiéniai szokások Egészség és betegség Kockázati tényezők a környezetben A kockázatos helyzetek megelőzését célzó magatartás: - a környezet kockázati tényezőinek megismerése és elkerülése - elsősegély nyújtás A fizikai munka és pihenés fontossága

Módszertani ajánlás

A módszertani javaslatok célja, hogy irányítsa a pszichopedagógus tanárt a tanterv alkalmazásában és a tanácsadási tevékenységek és fejlesztések tervezésében.

A tanár a kompetenciák fejlesztése és a tanulók alkalmazkodó képességének és önállóságának növelése érdekében gyakorlati és terápiás jellegű tanulási helyzeteket kell teremtsen a oktatási-nevelési tevékenységek során.

Didaktikai stratégiák:

Az oktatási módszerek a kialakítandó kompetenciák, a pszichopedagógiai tevékenység tartalmának, a súlyos, nagyon súlyos és/vagy halmozottan sérült értelmi fogyatékos tanuló (életkor, pszichés fejlettség, beszédképesség, az alternatív kommunikációs eszközök sajátosságai stb.) sajátosságainak függvényében lesznek kiválasztva. Számos didaktikai módszer alkalmazható: szemléltetés, intuitív, aktív –participatív stb.

Szemléltetés módszerének alkalmazása az értelmi fogyatékos tanulók pszichopedagógiai tanácsadási tevékenység, a következő követelményeket kell betartása:

- a kommunikációs szintnek megfelelő nyelvezet használata
- az információ tiszta, pontos, összefüggő bemutatása, a gondolatok rendszerezése
- ellenőrző kérdések alkalmazása az információk tartalmak megértésének ellenőrzése végett, magyarázatok és információ tisztázása azon helyzetekben amelyek ezek megkövetelik
- túlzott verbalizálás elkerülése

A *szimulálás módszere (didaktikai és drámajátékokra alapozva)*, hatékonyan alkalmazhatóak, elősegítik az aktív részvételt, a tanuló érzelmi bevonódását, a szocializáció és interperszonális viszonyok kialakulásának egyik eszköze.

Az *aktív-participatív módszerek* lehetővé teszik a fogyatékos tanuló számára, hogy kompetenciáit saját erőfeszítései vagy másokkal való együttműködés révén fejlessze, alakítsa. A módszer sajátossága, hogy serkenti a tudás iránti igényt, a környezettel való kapcsolattartást és a kooperáción alapuló tanulást. Hozzájárulnak és elősegíti az aktív hallgatást, döntéshozatalt, önállóságot, felelősségtudatot és szociális részvételt.

Az *oktatási eszközök* kiválasztása, meghatározása és integrálása a pszichopedagógiai tevékenységekben, a kompetenciák sajátosságainak, tartalmak, módszerek és didaktikai eljárások közti folyamatos összerendeződése szerint történik.

A súlyos, nagyon súlyos és/vagy halmozottan sérült értelmi fogyatékos tanulók tanácsadási módszerei közül, leggyakrabban alkalmazottak:

- játék tevékenységek,
- tanulási gyakorlatok,
- szerepjátékok,
- helyzetjelenetek,
- filmek és azok megbeszélése,
- rajzok, plakátok, kollázsok készítése,
- képek és szövegek megbeszélése,
- feladatlapok kitöltése,
- problematikus helyzetek elképzelése és megoldása.

A súlyos, nagyon súlyos és/vagy halmozottan sérült értelmi fogyatékos tanulók esetében egyes eszközöknek kompenzációs szerepük is lehet, amely a sajátos kompetenciák fejlődését támogatják.

Didaktikai ütemterv és tervezés:

Az iskolai tanterv az éves és féléves tervezés előkészítésének hivatalos referencia – tanterve.

A kalendarisztikus tervezés kidolgozása feltételezi a következő lépések betartását:

- a sajátos kompetenciák és a tantervben szereplő tartalmak összekapcsolás;
- a tanulási egységek meghatározása;
- a tanulási egységek sorrendjének meghatározása;
- időkeretek meghatározása mindegyik tanulási egység esetén.

Éves tervezés - példa:

Sorszám.	Tanulási egység	Sajátos kompetenciák	Óraszám	Megjegyzés

Az éves tervezés feltételezi:

- a tanulási egységek azonosításár és sorrendiségét;
- a tanulási egységek és a sajátos kompetenciák megfeleltetését;
- időbeosztást (tanulási egység/óraszám).

Féléves tervezés - példa:

Sorszám.	Tanulási egység	Sajátos kompetenciák	Tartalmak	Óraszám / periódus	Megjegyzés

Féléves tervezés, feltételezi a következő lépéseket tartalmazza:

- a sajátos kompetenciák és tartalmak közti megfeleltetés megvalósítása;
- tanulási egységek lebontása;
- a tanulási egységek sorrendjének meghatározása;
- tanulási egységekre szánt idő meghatározása és elosztása

A pszichopedagógiai tanácsadási tevékenység sajátosságát figyelembe véve, a tevékenységek tervezése az **egyéni fejlesztési tervekben** fogalmazódik meg, *mint oktatási-nevelési, terápiás tevékenységek és beavatkozások tervezési eszköze, a súlyos, nagyon súlyos és/vagy halmozottan sérült értelmi fogyatékos tanulók képességeinek, készségeinek, kompetenciáinak alapján.*

EGYÉNI FEJLESZTÉSI TERV

Tanuló neve: _____

Születési dátum és hely: _____

Lakhely: _____

Oktatási intézmény: _____

Munka csoport: _____

A gyermek/tanuló/fiatal problémáinak meghatározása (a komplex értékelési folyamat eredményei) _____

—

Prioritások az elkövetkező időszakban (adja meg az időintervallumot)

AZ EGYÉNI FEJLESZTÉSI PROGRAM SZERKEZET

Kompetenciák/ célok	Tartalmak	Módszerek és eszközök	Időtartam	A fejlődés mértékének minimumkövetelményei	Értékelési módszerek és eszközök

PERIODIKUS ÉRTÉKELÉS:

➤ **Megvalósított célok:**

➤ **Nehézségek:**

➤ **Hatékony módszerek :**

— **pozitív:** _____

— **negatív:** _____

➤ **A nevelési-terápiás beavatkozási program felülvizsgálata (a periódikus felmérések eredményeinek függvényében):**

➤ **Ajánlások:**

➤ **A szülők bevonásának szerepe és módja:**

Értékelés/felmérés

Az értelmi fogyatékos tanulók felmérése mind hagyományos, mind modern eszközök alkalmazásával történik. Segítő és támogató funkciója révén megkönnyíti a didaktikai és terápiás folyamatot, mivel az folyamatosan alkalmazkodik az eredményeihez.

Figyelembe véve, hogy a pszichopedagógiai tanácsadási tevékenység során az értékelés nem jegyekben vagy minősítésekben fejeződik ki, hanem mindig a fejlődés mértékének meghatározása a cél az egyéni fejlesztésekben meghatározott kompetenciákhoz kapcsolva.

Kontextus, faktor és nevelési közeg

Az osztálytermekben zajló tanítás-tanulás-értékelési tevékenységtől eltérően, a pszichopedagógiai tanácsadási tevékenységek, szakkabinetekben zajlanak, de a tanuló viselkedésének megfigyelése érdekében a tanítási órákon, iskolán kívüli tevékenységeken is, így több információt gyűjthet össze a tanuló kapcsolat teremtő készségéről, tevékenységekben való bevonódásáról és a viselkedéséről stb.

IRODALOMJEGYZÉK

- Băban, A., (2001), (coord.), *Consiliere educațională. Ghid metodologic pentru orele de dirigenție și consiliere*, B.C.U., Cluj-Napoca;
- Boici, Gh., Stănică, I., (1998), *Evaluarea copiilor cu CES în perspectiva integrării*, Editura Timpul, Reșița;
- Cocardă, E., (2004), *Consilierea în școală. O abordare psihopedagogică*, Editura Psihomedica, Sibiu;
- Dumitru, I.Al., (2008), *Consilierea psihopedagogică*, ediția a II-a, revizuită, Editura Polirom, Iași;
- Gherguț, A., (2005), *Sinteze de psihopedagogie specială, Ghid pentru concursuri și examene de obținere a gradelor didactice*, Editura Polirom, Iași;
- Lungu-Nicolae, S., (1991), *Teste psihologice*, Institutul Național pentru Recuperare și Educație Specială a persoanelor handicapate, București;
- Mitrofan, N., (1997), *Testarea psihologică a copilului mic*, EditPress Mihaela SRL, București;
- Radu, D.I., Ulici, G., (2003), *Evaluarea și educarea psihomotricității*, Editura Fundației Humanitas, București;
- Șchiopu, U., (1970), *Introducere în psihodiagnostic*, Centrul de multiplicare al Universității București;
- Șchiopu, U., Verza, E., (1995), *Psihologia vârstelor*, Editura Didactică și Pedagogică, București;
- Tomșa, Gh., (2003), *Consilierea și orientarea în școală*, Editura CREDIS, București;
- Verza, E., Verza, E.F., (2011), (coord.), *Tratat de psihopedagogie specială*, București, Editura Universității din București;
- Vlad, E., (1999), *Evaluarea în actul educațional-terapeutic*, Editura Pro Humanitate, București.

Munkacsoport:

Liana Maria MITRAN, coordonator Ministerul Educației Naționale

Romeo Adrian COZMA, coordonator Inspectoratul Școlar al Municipiului București

Nume, prenume	Instituție de apartenență
Cozma Romeo Adrian	Inspectoratul Școlar al Municipiului București
Mozer-Schonborn Lucian	Școala Gimnazială Specială Nr. 7 București
Vasile Marinela	Școala Gimnazială Specială "Constantin Păunescu" București
Perșinaru Sorina Marinela	Școala Gimnazială Specială Nr. 2 București
Ionescu Corina	Școala Gimnazială Specială Nr. 2 București
Meran Mariana	Școala Gimnazială Specială "Sf. Nicolae" București